

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
(ΚΑΙ ΟΥΧΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΥ)
ΤΟΥ ΡΩΣΟΥ

Υ Π Ο
Γ. ΔΗΜΗΤΡΟΚΑΛΛΗ - Φ. ΦΑΛΜΠΟΥ

Τὸ περὶ τοῦ Νεομάρτυρος Κωνσταντίνου τοῦ Ρώσου ὑπόμνημα, γραφὲν ὑπὸ ἀγιορείτου τινὸς μοναχοῦ Ἰωανᾶ, συγχρόνου καὶ γνωρίμου τοῦ μάρτυρος, ἔχει ὡς ἀκολούθως: «Κατὰ τὸ αψμγ', ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ 1743. Ἐμαρτύρησεν ὁ Ἱερομάρτυς τοῦ Χριστοῦ Κωνσταντῖος Ρῶσος. Οὗτος ὁ Τρισμακάριος Ἱερομόναχος Κωνσταντῖος, ἦτον ἀπὸ τὸ εὐσεβέστατον, καὶ ἐνδοξότατον Βασιλεῖον τῶν Μοσχόβων, ἐφημέριος τοῦ ἐπιτρόπου τῆς Βασιλείας αὐτῶν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τοῦ λεγομένου κατὰ τὴν κοινὴν συνήθειαν Ἐλιτζή¹, εἰς δὲ τὸν καιρὸν τῶν τότε γενομένων πολέμων μεταξὺ Μοσχόβων καὶ Τούρκων, αὐτὸς ἔμεινεν εἰς τὰ μέρη τῆς Τουρκίας, καὶ ἐλθὼν εἰς τὸ "Ἁγίον Ὄρος, ἐστάθη εἰς τὴν μεγίστην Λαύραν μερικὸν καιρὸν, καὶ ἐκεῖθεν ἀπῆλθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ εἰς ἄλλους σεβασμίους τόπους, καὶ πάλιν ἐγύρισεν εἰς τὸ "Ἁγίον Ὄρος, καὶ ἔμεινεν εἰς τὴν αὐτὴν μεγίστην Λαύραν, προσμένοντας νὰ κάμουν εἰρήνην τὰ Βασίλεια· ἔγινα δὲ καὶ ἐγὼ συνήθης αὐτῶ, καὶ γνώριμος, ἐπειδὴ καὶ ἐλειτούργει ἐν τῇ Λαύρᾳ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένου Νεοφύτου πρώην Ἄρτης, ὅστις τὸν ἠγάπα πολλά, διὰ τὶ ἦτον σοφός, καὶ ἐνάρετος ἄνθρωπος, μὲ τὸν ὁποῖον ἔχωντας καὶ ἐγὼ συναναστροφὴν συνεχῶς ὠμίλου μετ' αὐτοῦ περὶ τε τῆς Βασιλείας τῶν Μοσχόβων, καὶ μάλιστα περὶ Ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων· γενομένης δὲ εἰρήνης ἀναμεταξὺ τῶν Μοσχόβων καὶ Τούρκων, ἀπῆλθεν πάλιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἀντάμωσε τὸν αὐθέντην του· ὅστις ἦλθε πρέσβυς ἐκ τῶν Μοσχόβων, καὶ κάνωντας τὴν ἀγάπην, τὸν ἄφησε πάλιν ἐφημέριον εἰς τὸν νέον Ἐλιτζήν· δὲν ἠξέυρω ὅμως πῶς, ἦλθον εἰς διχόνιαις μὲ τὸν Ἐλιτζήν (διαφόρως γὰρ τὰ διηγοῦνται, ὅτι δηλ. ἔγραψαν καὶ οἱ δύο ἐναντία ἑνας τοῦ ἄλλου εἰς τὴν Βασίλισσαν) τέλος ἢ ἀπὸ τὸν φόβον, ἢ ἀπὸ τὸν θυμὸν του· (φεῦ) ἀπελθὼν ἐμπρὸς εἰς τὸν Βασιλέα, ἠρήνησατο τὴν τῶν Χριστιανῶν ἁμωμον πίστιν, καὶ ἔλαβε

1. Ἐλιτζής καὶ ὀρθότερον ἐλιτζής (Elçi) εἶναι ὁ Πρέσβυς· σχετ. βλ. Κ. Κουκίδου, Λεξιλόγιον Ἑλληνικῶν Λέξεων παραγομένων ἐκ τῆς τουρκικῆς, «Ἀρχεῖον Ὁρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Ὁησαυροῦ», τόμ. ΚΔ' (1959), σελ. 308.

μεγάλας τιμὰς ἀπὸ αὐτόν, ἀλλὰ δὲν ἐπέρασαν ὀλίγαι ἡμέραι, καὶ ἔλθὼν εἰς τὸν ἑαυτὸν του, καὶ ἀνανήψας ὡσάν ἀπὸ μέθην, καὶ μετανόησας ἔκλαιεν ἀπὸ καρδίας μετὰ πικρῶν δακρῶν διὰ τὸ μέγα πτώμα ὅπου ἔπαθεν, ὡσπερ ὁ μέγας Ἀπόστολος Πέτρος· εἰς μεγάλην λοιπὸν κατάνυξιν ἔλθων, καταφρονεῖ τὴν παροῦσαν ζωὴν, καὶ ποθεῖ ὄλος διόλου νὰ μαρτυρήσῃ, καὶ ῥίψας τὸ σχῆμα τῶν Ἀγαρηνῶν εἰς γῆν, καὶ καταπατήσας αὐτό, ἐφόρεσεν ἕνα ξεσχισμένον ῥᾶσον, καὶ μὲ ἕνα μαῦρον μανδήλιον δέσας τὴν κεφαλὴν του, ἐπῆγε πάλιν ἐκεῖ ὅπου ἠρνήθη τὸν Χριστόν, καὶ τὸν ὠμολόγησε παρῆρσιᾳ Θεὸν ἀληθινόν· τὴν δὲ τῶν Ἀγαρηνῶν θρησκείαν, καὶ τὸν τούτων προφήτην ἐξεφαύλισε πολλά· οἱ δὲ κρατοῦντες, ταῦτα ἀκούσαντες καὶ καταισχυθέντες, εὐθύς ἀπέ-
τεμον τὴν Ἀγίαν αὐτοῦ κεφαλὴν ἔμπροσθεν τοῦ Βασιλικοῦ παλατιοῦ, καὶ οὕτως ἔλαβε χαίρων τοῦ Μαρτυρίου τὸν Στέφανον· οὗ ταῖς πρεσβείαις καὶ ἡμεῖς ἀξιωθείμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, ἐν τῇ ἀγῆρῳ Μακαριότητι. Ἀμήν»².

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω διηγῆσεως τοῦ Ἰωνᾶ εἶναι πλέον ἢ σαφὲς ὅτι ὁ Ρώσος νεομάρτυς ἤθλησε κατὰ τὸ ἔτος 1743 καὶ ὠνομάζετο Κωνσταντῖος. Τούτου ἔνεκεν ὑπὸ πάντων ἀφ' ἑνὸς μὲν οὕτω καὶ ὀνομάζεται, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὡς χρόνος τοῦ μαρτυρίου του ἀναφέρεται τὸ 1743³.

Ἦδη, ὁμως, ἐκ ρωσικῆς πηγῆς, καὶ δὴ ἐξ ἐπιστολῆς τῆς 17ης Ἀπρι-
λίου τοῦ 1743, ἣν ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ρώσος πρέσβυς Ἀλεξέϊ Ἀντρέ-
γιεβιτς Βισνιακῶφ (παρὰ τῷ ὀποίῳ ὁ νεομάρτυς ὑπηρετεῖ) ἀπέστειλε πρὸς τὸν
γνωστὸν Ρώσον περιηγητὴν Βασίλειον Γρηγόριεβιτς Μπάρσκυ, προκύπτει πέ-
ραν οἰασδήποτε ἀμφιβολίας, ὅτι οὗτος ὠνομάζετο Κωνσταντῖνος⁴. Ἐκ τῆς ἐπι-

2. Νέον Μαρτυρολόγιον, ἦτοι Μαρτύρια τῶν Νεοφανῶν Μαρτύρων τῶν μετὰ τὴν Ἐπιπέλευσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ διαφόρους καιροὺς, καὶ τόπους μαρτυρησάντων, Ἐν Ἀθήναις 1856², σελ. 129. Ἡ παράθεσις ὀλοκλήρου τοῦ κειμένου, τοῦ ὁποίου μάλιστα ἐτηρήθη καὶ ἡ ὀρθογραφία, ἐκρίθη ἀπαραίτητος διὰ λόγους συγκρίσεως πρὸς τὸ κείμενον τῆς νέας περὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ νεομάρτυρος δημοσιευομένης πηγῆς.

3. Νικὸς δὲ μου Ἀγιορείτου, Συναξαριστῆς τῶν Δώδεκα Μηνῶν τοῦ Ἐνιαυτοῦ, τόμ. Α' (Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος), Βενετία 1819, σελ. 420. Κ. Σάθα, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, τόμ. Γ', Βενετία 1872, σελ. 608. Κ. Δουκάκης, Μέγας Συναξαριστῆς, τόμ. Β' (Δεκέμβριος), Ἀθῆναι 1896, σελ. 589-590. Σ. Ἐστρατιάδου, Ἀγιολόγιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, Ἀθῆναι ἄ.ε., σελ. 268. Β. Ματαλίου, Ὁ Μέγας Συναξαριστῆς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τόμ. ΙΒ' (Δεκέμβριος), Ἀθῆναι 1966², σελ. 696-697. Ἰ. Μ. Περωνίη, Λεξικὸν τῶν Νεομαρτύρων, Ἀθῆναι 1972, σελ. 296-297. «Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ», τόμ. ΙΕ', σελ. 646. «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία», τόμ. Η', Ἀθῆναι 1966, στ. 46.

4. Ἀρχιμανδρίτου Λεωνίδου, Ὁ Ἱερομόναχος Κωνσταντῖνος Νοβγορόντσκι, καπελλᾶνος τοῦ Ρώσου Πληρεξουσίου ἐν Κωνσταντινουπόλει, θανατωθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων τὴν 26ην Δεκεμβρίου 1742 καὶ καταταχθεὶς ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὸν Χορὸν τῶν Ἀγίων, «Ἀναγνώσματα ἐν τῇ παρὰ τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Μόσχας Αὐτοκρατορικῇ Ἐταιρείᾳ Ρωσικῆς Ἱστορίας καὶ Ἀρχαιοτήτων»

στολής μάλιστα ταύτης συνάγεται ότι ο νεομάρτυς Κωνσταντῖνος κατήγετο ἐκ Νόβγκοροντ τῆς Ρωσίας, φαίνεται δὲ ὅτι μετὰ τοῦ Μπάρσκου ἐγνωρίζετο ἤδη ἐκ τῆς πατρίδος των, ἐὰν δὲν ἦσαν καὶ συμμαθηταὶ εἰς τὴν Μογυλιανὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Κιέβου. Ἀναλυτικώτερον τὰ τῆς ἐπιστολῆς ἔχουν ὡς ἀκολουθῶς. Εὐρισκόμενος ἐν Πάτρμω ὁ Μπάρσκου, εἶχε πρὸς Κωνσταντῖνον ἀποστέλλει ἐπιστολήν, ἣτις ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔφθασε μετὰ τὸν μαρτυρικὸν τοῦ θάνατον. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Μπάρσκου, παραληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ διαδεχθέντος τὸν Κωνσταντῖνον ἱερέως Ἰωσήφ Κρασνίτσκου, παρεδόθη εἰς Βισνιακῶφ, ὅστις καὶ ἀνέλαβε τὸ θλιβερόν καθῆκον νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὸν Μπάρσκου, διηγούμενος τὰ διατρέξαντα⁵.

Ὁ μετὰ τοῦ νεομάρτυρος Κωνσταντῖνου ἀσχοληθεὶς Ρῶσος ἀρχιμανδρίτης Λεωνίδας, ἐλέγχων τὰ τοῦ ὑπομνήματος Ἰωνᾶ⁶, διορθοῖ καὶ τὸ ἔτος τοῦ μαρτυρίου του εἰς 1742, ἀντὶ 1743, διευκρινίζει δὲ ὅτι ἡ διαφορὰ ὀφείλεται εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ πατρὸς Ἰωνᾶ χρῆσιν τοῦ Σεπτεμβριανοῦ ἔτους⁷.

Ἦδη μία νέα πηγὴ ἀποδεικνύει ὅτι ἡ χρονολογικὴ διόρθωσις τοῦ Ρώσου μελετητοῦ εἶναι ἀπολύτως ὀρθή, συγχρόνως δέ, καὶ μετὰ λόγου γνώσεως, περιγράφει τὰ τοῦ μαρτυρίου τοῦ νεομάρτυρος. Πρόκειται περὶ τῶν Ἰταλιστῶν γεγραμμένων ταξιδίων τοῦ Κερκυραίου εὐγενοῦς Μάρκου Ἀντωνίου Κατσαίτη⁸ (1717-1787), προσφάτως ἐκδοθέντων καὶ μεταφρασθέντων εἰς τὴν ἑλληνικὴν, καὶ τῶν ὁποίων τὴν σχετικὴν περικοπὴν παραθέτομεν ἐφεξῆς.

«Στὶς 14, μέρα Τετάρτη καὶ τῆς Εὐρέσεως τοῦ Σταυροῦ, ξόπηνησα πρῶτ' γιὰ νὰ ἀκούσω λειτουργίαν στὸ παρεκκλήσιο τοῦ Ρώσσου ἐντεταλμένου, ἀλλὰ μοῦ εἶπαν ὅτι δὲν θὰ γινόταν λειτουργία τὴν μέρα αὐτή. Μοῦ φάνηκε

(περιοδικὴ ἔκδοσις ἐπιμελεῖα Ο. Μ. Μποντιάνσκου), Βιβλίον Α' (Ἰανουάριος-Μάρτιος 1869), σελ. 24 καὶ 28 (ρωσιστῶν).

5. Ἀρχιμανδρίτου Λεωνίδου, "Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 28.

6. Εἰς τὴν μελέτην του ὁ Ἀρχιμανδρίτης Λεωνίδας καταχωρίζει ὀλόκληρον τὴν διήγησιν τοῦ μοναχοῦ Ἰωνᾶ, τὴν ὁποίαν ἑμῶς προφανῶς γνωρίζει ἐκ ρωσικῆς τιнос παραφράσεως, δεδομένου ὅτι ἡ σύγκρισις τῶν δύο κειμένων παρουσιάζει ἀρκετὰς διαφορὰς, κυρίως χρησίμους εἰς Ρώσους ἀναγνώστας. Οὕτω π.χ. προστίθεται ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος ἦτο Βελικορῶσος, ὅτι τὰ συμβάντα συνέβησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Αὐτοκρατείας Ἐλισάβετ Πετρόβνας κ.ο.κ.

7. Τὸ σεπτεμβριανὸν ἔτος 1743 ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸ χρονικὸν διάστημα 1.9.1742—31.8.1743 τοῦ συγχρόνου ἡμερολογίου.

8. Τὸ ἐν Σορβὸνῃ χειρόγραφον τοῦ Κατσαίτη ἐξεδόθη ὑπὸ Φ. Κ. Φάλμπου εἰς τόμους τρεῖς προσφάτως: Μάρκου Ἀντωνίου Κατσαίτη, Δύο Ταξίδια στὴ Σμύρνη, 1740 καὶ 1742, Ἀθῆναι 1972. Μάρκου Ἀντωνίου Κατσαίτη, Ταξίδια τοῦ 1742, Βορειοδυτικὴ Παραλία Μικρᾶς Ἀσίας. Προποντίδα. Κωνσταντινούπολη, Ἀθῆναι 1974 καὶ Μάρκου Ἀντωνίου Κατσαίτη, Ταξίδι στὴ Μολδοβλαχία, Ἀθῆναι 1979. (Τὰ βιογραφικὰ τοῦ Κατσαίτη εἰς πρῶτον τόμον, σελ. 15-20).

παράξενη ἢ εἶδηση καὶ πῆγα νὰ καλημερίσω τὸν ἐντεταλμένο καὶ νὰ τὸν ρωτήσω τὴν αἰτία πὸν σὲ μιὰ τέτοια ἐπίσημη μέρα, ἔμεινε ἡ ἐκκλησία χωρὶς νὰ τιμηθῆ. Μοῦ εἶπε λοιπὸν ὁ Κοσ Wischniacow ὅτι ὑποχρεωμένος νὰ πῆ τὴν λειτουργία ὁ πρῶτος καπελλάνος, ἔστειλε νὰ τὸν εἰδοποιήσῃ ὅτι τὸ πρῶτὸ αὐτὸ δὲν ἦταν σὲ θέση, γιὰτὶ αἰσθανόταν ἀρκετὰ ἀδιάθετος καὶ ὅτι ὁ δεύτερος καπελλάνος δὲν εἶχε πιά τὸν καιρὸ νὰ τακτοποιήσῃ τὰ τῆς τελετῆς καὶ ὅτι ἔτσι τέτοια μέρα ἔμειναν χωρὶς λειτουργία. Ἀφοῦ ἤπια τὴν σοκολάτα μου, κάλεσα νὰ μοῦ παρουσιασθῆ ἓνας τζάγος, πὸν ἦταν στὴν ὑπηρεσία τοῦ καπελλάνου ἐκείνου, γιὰ νὰ τὸν ρωτήσω γιὰ τὴν ὑγεία του καὶ ἔλαβα τὴν ἀπάντησιν ὅτι ὅλη τὴν νύχτα βρισκόταν σὲ μιὰ κατάστασιν ἐξαλλῆ καὶ πολλὰ φορὲς σηκώθηκεν ἀπὸ τὸ κρεβάτι, περιπατώντας στὸ δωμάτιο, πότε θρηνώντας γιὰ πόνους τοῦ προσώπου καὶ πότε γιὰ πόνους κολικοῦς καὶ ὅτι δὲν ἦταν σὲ κατάστασιν νὰ πῆ οὔτε τὴν πρωϊνὴν του προσευχὴν, ὅτι ὅμως τὸ πρῶτὸ φαινόταν πιδ ἀνακουφισμένος καὶ ὅτι πιδ ὕστερα βγήκεν ἀπὸ τὸ μέγαρο. Χωρὶς ἄλλη σκέψιν καθίσαμε πολλὴν ὥρα μὲ τὸν Κο ἐντεταλμένο, συζητώντας γιὰ διάφορα πράγματα.

Κατόπιν τούτου, πῆρα ἄδεια καὶ πῆγα νὰ ἀκούσω τὴν λατινικὴν λειτουργίαν στὴ Σάντα Μαρία, ὄντας προσκεκλημένος, παρ' ὅλο πὸν ἦταν νηστεία, γιὰ γεῦμα, κοντὰ στὸν Κο Wischniacow. Ἀφοῦ ἔπειτα ἔκαμα μερικὰς ἀποχαιρετιστήριες ἐπισκέψεις, σὲ πολλὰς ντεμοναζέλλες καὶ κυρίες τοῦ Πέρα, πῆγα νὰ γευματίσω στὸν ἐντεταλμένο.

Μετὰ τὸ γεῦμα καθίσαμε νὰ παίξουμε, ἐγὼ, ὁ ἐντεταλμένος καὶ ὁ Κοσ Abrescow ἀλλ' ὄμπρες, ὅταν ἔφτασεν ἓνας δραγουμάνος καὶ πῆρε ἰδιαιτέρα τὸν Κο Wischniacow καὶ τὸν κράτησε σὲ μακρὰ συνομιλία, ἀπὸ τὴν ὁποία ὁ Κοσ ἐντεταλμένος ἔγινε ἔξω φρενῶν. Ἐπέστρεψε ὕστερα στὸ τραπέζακι μας, ζήτησε συγγνώμην πὸν ἐγκατέλειπε τὴν παρτίδα, γιὰτὶ ἦταν πολὺν ταραγμένος ἀπὸ μιὰ εἶδηση, τὴν πιδ ἀνυχῆ πὸν μποροῦσε νὰ πάρῃ. Ὑστερα ἰδιαιτέρα μοῦ διηγήθηκε ὅτι ὁ καπελλάνος του πῆγε στὸν βεζύρη καὶ τοῦ ζήτησε νὰ γίνῃ Τοῦρκος, ὅτι ὁ βεζύρης τὸν δέχτηκε μὲ μεγάλη ἀγαλλίασιν καὶ τὸν ἀπέστειλε στὸ Γιούπι, στὸν μεγάλο κύριο πὸν βρισκόταν ἐκεῖ, ὅτι ἀφοῦ τὸν ξέντυσαν ἀπὸ τὰ ἱερατικά του ἄμφια καὶ τοῦ ἔδωσαν φορέματα τουρκικά, τὸν ἔστειλαν στὸν μουφτή, γιὰ νὰ διδαχθῆ τὸν μωαμεθανικὸ νόμο, θέλοντας κ' ὁ ἴδιος ὁ σουλτάνος νὰ παρευρεθῆ στὴν τελετὴ τῆς περιτομῆς του. Ἐμεινα πολὺ ἐκπληκτος ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτὸ καὶ ρώτησα ἂν εἶχε καμὴν αἰτία ἢ τοῦ εἶχε γίνῃ κάτι δυσάρεστο, ἀλλ' ὁ Κοσ Wischniacow μοῦ ἀπήντησε ὅτι δὲν μποροῦσε αὐτὸς νὰ ἔχῃ τὴν παραμικρὴ αἰτία, ὑπηρετούμενος καὶ τιμώμενος ἀπ' ὄλους, μὲ μεγάλο μισθὸ ἀπὸ τὴν ἀλλῆ καὶ ἔτοιμος νὰ προταθῆ σὲ μιὰ Ἐπισκοπή. Ὅτι τίποτε δὲν τοῦ ἔλειπε, ἔχοντας δικὸν του διαμέρισμα, δύο ὑπηρετεῖς, ἓνα τζάγο, καὶ ἓνα ἵπποκόμο τοῦ ἐντεταλμένου, τὸ τραπέζι τοῦ ἴδιου τοῦ ἐντεταλμένου, χρήματα ὅσα ἤθελε καὶ ὅλες του τίς ἀνάγκες μὲ ἀφθονία.

Ἐπειτα μοῦ εἶπεν ὅτι αὐτὸς πολὺν ἐξεπλάγη μὲ τέτοια ἀπόφασιν γιὰ

Ένα άτομο πού δέν προκάλεσε ποτέ τὸ παραμικρὸ σκάνδαλο, πού εἶχε ἀπ' ὀλους μεγάλη ἐκτίμηση, ἄνθρωπος μὲ παραδειγματικὸ ἦθος, μὲ βαθειὰ πολυμάθεια, κάτοχος πολλῶν γλωσσῶν ρωσικῆς, ἑλληνικῆς φιλολογίας, τουρκικῆς καὶ ἄλλων, τέλος ἄτομο ἡλικίας, παρουσιαστικοῦ, ἀξιολύβαστου ἦθους καὶ ἐπιστήμης. Ὅτι προξένησε μεγάλη ἀνυποληψία στὸ ἔθνος, γιατί ἦταν πρόσωπο σημαντικό καὶ ἀξιόπιστο, ὄχι μόνο στοὺς χριστιανοὺς ἀλλὰ καὶ στοὺς τούρκους, γιατί ἔμενε μακρὸ χρονικὸ διάστημα στὴν Κωνσταντινούπολη. Τὸν ὀνόμαζαν Ρούσμετροπολίτα⁹, γιὰ τὸ μεγαλοπρεπὲς παράστημά του. Ὅτι ἔμενε μὲ τὴν εἰκασία τῆς αἰτίας ἀπὸ τὴν ὁποία παρεκινήθη, ἀλλὰ δέν μπορούσε νὰ εὗρε ἄλλη, παρὰ αὐτὴ πού τοῦ ἐρχόταν στὸν νοῦ, δηλ. τὸ νὰ μαρτυρήσει, ἀλλὰ οὔτε καὶ τοῦτο δέν τὸ μπορούσε, βέβαιος ὄντας ὅτι ἓνα πρόσωπο μορφωμένο ὅπως αὐτός, ἤξερε καλὰ ὅτι τέτοιο μαρτύριο, ὕστερα ἀπὸ ἄρνηση σχετικὴ, δέν τοῦ χρησίμευε σὰν ἀξία, ἀλλὰ σὰν τιμωρία.

Σκεφθῆκαμε νὰ κρατήσουμε μυστικὴ τὴν ὑπόθεση γιὰ λίγες μέρες, ἀλλὰ τὴν ἐπομένῃ ἦταν πιά κοινοποιημένη σ' ὅλη τὴν Κωνσταντινούπολη. Τὸ βράδυ πῆγα στὴν συντροφιά τοῦ πρεσβευτῆ τῆς Γαλλίας, ἀλλὰ ὁ Κορ Wischniaϊow δέν θέλησε νὰ ἔλθῃ, τόσο τὸν χτύπησε κατάκαρδα ἡ ἀνέλπιστος ἀπόφαση τοῦ ἐφημερίου του. Αὐτός, γιὰ νὰ τελειώων ὀριστικὰ τὴν ἱστορία του, ὅπως μοῦ ἔγραψεν ὁ ἴδιος ὁ ἐντεταλμένος στὸ Ἰάσι¹⁰, ὀδηγήθηκε ἀπὸ τὸν μονοφτῆ, ὁ ὁποῖος μὲ ζωηρότητα τὸν καθοδηγοῦσε καὶ τὸν ἐπεδοκίμαζε, τοῦ πρόορισε ἓνα σπίτι, μεγάλο ἐπίδομα, ὕπηρέτες καὶ δύο χοτζάδες ἢ λογίους, γιὰ νὰ τοῦ διδάξουν τὸν νόμο τοῦ Ἰσλάμ, τὸν ὁποῖον εὐκόλα μάθαινε, γιατί κατεῖχε βαθειὰ τὴν τουρκικὴ γλῶσσα. Μὲ τὴν ἐπιστροφή στὴν Κωνσταντινούπολη τοῦ μεγάλου κυρίου, καὶ μὲ τὴν παρουσία του, ἔγινεν ἡ περιτομὴ, τοῦ ἐδόθη μία μεγάλη σακκούλα μὲ χρήματα ἀπὸ τὸν σουλτάνο καὶ τὴν ἀδελή. Ἐπειτα τὸν ὀδήγησαν πάλι στὴν κατοικία του, συνέχισαν νὰ τὸν διδάσκουν τὸν μουσουλμανικὸ νόμο. Τὸν ὕπηρετοῦσαν μὲ μεγάλη προσοχὴ καὶ μὲ ὑπόσχεση νὰ τοῦ δώσουν φέουδα καὶ λογάριαζαν νὰ τὸν παντρέψουν μὲ κάποια κυρία περιωπῆς, ὕπολογίζοντας οἱ τούρκοι πολὺ τὴν ἐμφάνιση, μόρφωση καὶ ποιότητα τοῦ ἀτόμου.

Ἐστερα ἀπὸ 10 ἢ 12 μέρες περίπου πού ἐπανῆλθε στὸν ἑαυτὸ του, ἄρχισε νὰ σκέπτεται ἀληθινὰ γιὰ τὸ ἁμάρτημά του καὶ γιὰ τὸν τρόπο πού θὰ τὸν ἐξιλέωνε. Γι' αὐτὸ ἔγραψε δύο ἐπιστολές, μία στὸν Πατριάρχη καὶ μία ἄλλη στὸν ἐπιτετραμμένο του, στὸν πρῶτο ρωτώντας τὸν τρόπον τῆς καθάρσεως τοῦ ἁμαρτηματός του καὶ στὸν ἄλλον, ὕστερ' ἀπὸ τὴν αἴτηση συγγνώμης,

9. Μητροπολίτης Ρώσων.

10. Ὁ Κατσαῖτης εὗρισκετο ἐν Ἰασίω ἀπὸ 7ης μέχρις 25ης Ὀκτωβρίου 1742 (σχετ. βλ. Φ. Κ. Φάλμπου, Μάρκου Ἀντωνίου Κατσαῖτη, Ταξίδι στὴν Μολδοβλαχία τὸ ἔτος 1742, Ἀθῆναι 1979, σελ. 101, 102, 141, 151).

ζητοῦσε τὸν τρόπο νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὴν Τουρκία. Ὁ πατριάρχης ἀπὸ τὸν φόβον τῶν Τούρκων, δὲν μποροῦσε νὰ ἀπαντήσῃ καθαρὰ καὶ τοῦ ἔγραψε ὅτι ἦταν ἄνθρωπος μορφωμένος καὶ ὅτι χωρὶς νὰ ζητᾶ συμβουλές, ἤξερε τί χρειαζόταν γιὰ τὴν μετάνοια τοῦ ἁμαρτήματός του.

Ὁ ἐπιτετραμμένος, ποῦ δὲν εἶχε ἀνάγκη τῶν προφυλάξεων, τοῦ ἔγραψεν εὐθέως, ἐπιτιμώντας τον γιὰ τὸ ἔγκλημά του καὶ τοῦ ἀπέδειξε τὸ ἀδύνατον νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Τούρκων, ὅποτε μὲ μιὰ ἀπόφαση ὑγιέστερη θὰ ἔβλεπε πόση τρέλλα ἦταν ἡ ἄρνηση τῆς πίστεως, ἄλλη τόση καρτερία στὴν πληρωμὴ, μὲ τὸ ἴδιον τοῦ τὸ αἷμα, γιὰ τὴν ἐξαγορὰ τοῦ ἐγκλήματός του. Στὸ μεταξὺ, βλέποντάς τον οἱ χοτζάδες περιλόπο καὶ σκεπτικὸ, πήγαιναν κάπου-κάπου ρωτώντας τὴν αἰτία τῆς λύπης του καὶ μήπως ἤθελε νὰ παντρευτῆ, μὲ ἄλλες προτάσεις, γιὰ νὰ τὸν κάμουν εὐχαρι, ἀλλ' αὐτὸς τοὺς ἀπήντησεν εὐθέως ὅτι δὲν μποροῦσε νὰ εἶναι χαρούμενος, ἀφοῦ ἔχυνε πικρὰ δάκρυα, ὅστερα ποῦ εἶχεν ἐπιπορκήσει στὴν ἀληθινὴ πίστη, γιὰ νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν δικὴ τοὺς λανθασμένη, καὶ ὅστερα ἀπὸ τὴν ἄρνησίν του τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ γιὰ τὸν ψεύτη Μωάμεθ.

Καθὼς ζεματιζόταν οἱ χοτζάδες μὲ τέτοιες ἀπαντήσεις, μπορεῖ κανεὶς καλὰ νὰ φαντασθῆ, ὅταν ἔχει ζέση γιὰ τὴν θρησκεία, ὅτι ἄρχισαν νὰ τὸν ἀποδοκιμάζουν καὶ νὰ τὸν εἰδοποιοῦν ὅτι θὰ ἔχανε τὴ ζωὴ του ἂν μιλοῦσε συνεχῶς μὲ παρόμοιον τρόπο, ὅτι τὸν πίστευαν τρελλό, ποῦ ἐκφραζόταν τόσο ἐπιπόλαια, ἀλλὰ γιὰ πρώτη φορὰ τὸν συμπονοῦσαν καὶ τοῦ ἔδιναν καιρὸ νὰ συνέλθῃ καὶ νὰ γίνῃ πιὸ σόφρων. Αὐτὸς τοὺς συμπλήρωσεν ὅτι τρελλός ἦταν τότε ποῦ ἀρνήθηκε τὴν θρησκεία του, ἀλλ' ὅτι τώρα τοὺς μιλοῦσε μὲ τὸ καλλίτερον νόημα ποῦ μποροῦσε νὰ ἔχῃ. Ὅτι ἀπειλὴ γιὰ τὴ ζωὴ του δὲν μποροῦσε νὰ τοῦ κἀνῃ κανένα φόβον, θέλοντας μάλιστα νὰ κατέχῃ περισσότερη ἀπὸ μιὰ ζωὴ, γιὰ τὴν ἐξιλέωση ὄλων τῶν ἁμαρτημάτων του. Βλέποντας λοιπὸν οἱ χοτζάδες τὴν σταθερότητα τῶν ἀπαντήσεών του, τὸν ἀφήκαν γιὰ τότε, καὶ τὴν ἐπομένη μέρα γύρισαν σ' αὐτόν, χωρὶς νὰ τοῦ κάνουν τὴν ἐλαχίστη μνεῖα τῶν προηγουμένων συζητήσεων, ἀλλὰ τοῦ πρότειναν διάφορες περιπτώσεις νὰ τὸν παντρεύουν καὶ νὰ τοῦ χορηγήσουν τσιφλίκια καὶ φέουδα γιὰ νὰ τὸν δελεάσουν. Ἀλλὰ αὐτὸς ἐπανάλαβε ὅσα τοὺς εἶχε πῆ τὴν προηγούμενη μέρα, λέγοντάς τους νὰ μὴ πιστέψουν ὅτι τὸν δελεάζουν τέτοια πράγματα, καὶ ὅτι ἐκεῖνος δὲν ἀποφάσισε νὰ ἀγκαλιάσῃ τὸν Ἰσλαμισμὸ μὲ τέτοιες ἐλπίδες, ἀλλ' ἀσφαλῶς ἀπὸ μιὰ καθαρὴ τρέλλα καὶ ἀπὸ μιὰ διαβολικὴ τάση. Βλέποντας λοιπὸν ἄσκοπη κάθε προσπάθεια τοῦ ἔδωσαν ἀκόμη τρεῖς μέρες καιρὸ, ἀλλ' ὅμως τὸν βεῖχαν περισσότερο παρὰ ποτὲ σταθερὸ καὶ τὸν ἔκλεισαν μὲ διαταγὴ τοῦ μουφτῆ σὲ μιὰ σκοτεινὴ φυλακὴ κι' ὅστερα ἀπὸ ὀκτὼ ἡμέρας ἔντονος δελεαστικῆς προτάσεις καὶ κολακειῆς, ποῦ ὄλες φάνηκαν μάταιες, τὸν ὀδήγησαν κάτω ἀπὸ τὸ Ἀλάϊ-κιδσκ, ὅπου θέλησε νὰ εἶναι παρὼν ὁ ἴδιος ὁ σουλτάνος. Καὶ ἐκεῖ μὲ μεγάλη συρροὴ Τούρκων, Ἑλλήνων, Ρώσων, Ἀρμενίων καὶ ἄλλων ἐθνικο-

τήτων, ἀπεκεφαλίσθη, ἀφοῦ προηγουμένως ἔκαμε μεγάλη ὀμίλια σὲ τουρκικὴ γλῶσσα [ἀποκηρύσσοντας] μὲ βδελυγμὰ τὸ λάθος του καὶ ἀποκαλύπτοντας τὸ ψεῦδος τοῦ Ἰσλαμισμού καὶ τὴν ἀλήθεια τῆς δικῆς μας θρησκείας, πρὸς μεγάλη ἀγαλλίαση τῶν Χριστιανῶν, εἰδικὰ τῶν Ρώσων καὶ Ἑλλήνων, στὸ δόγμα τῶν ὁποίων ἀνῆκε, ἀντικαθιστώντας μὲ ἀρκετὴ εὐχαρίστηση τὴν πρώτη δδύνη καὶ σκορπίζοντας δάκρυα χαρᾶς, βλέποντας τὴν σταθερότητα καὶ πίστη, μὲ τὴν ὁποία πλήρωσε, μὲ τὸ ἴδιο του τὸ αἷμα, τὸ ἔγκλημά του»¹¹.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι ὁ Νεομάρτυς Κωνσταντῖνος ὁ Ρῶσος ἐμαρτύρησε κατὰ Σεπτέμβριον ἢ Ὀκτώβριον τοῦ 1742, καὶ οὐχὶ τὸ 1743. Κατὰ ταῦτα, ἡ μνήμη του κακῶς ἐορτάζεται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας μας τὴν 26ην Δεκεμβρίου. Βεβαίως, ἡ ἡμερομηνία αὕτη ἀναφέρεται καὶ ἐν τῇ ρωσικῇ μεταφράσει τοῦ ὑπομνήματος Ἰωνᾶ¹², ἀλλ' ὡς ἐκ τοῦ κειμένου τοῦ Κατσαῖτη συνάγεται, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχη σχέσιν μὲ τὴν πραγματικότητα. Προφανῶς, ὁ ἐν Ἀγίῳ Ὄρει ἀπομεμονωμένος Ἰωνᾶς, ἔσφαλε περὶ τὴν ἡμερομηνίαν, ὅπως — ἴσως λόγῳ μὴ γνώσεως τῆς ρωσικῆς — ἔσφαλε καὶ περὶ τὸ ὄνομα τοῦ νεομάρτυρος.

11. Φ. Κ. Φάλμπου, Μάρκου Ἀντωνίου Κατσαῖτη, Ταξίδια τοῦ 1742, Βορειο-δυτικὴ Παραλία Μικρῶς Ἀσίας, Προποντίδα, Κωνσταντινούπολη, Ἀθήναι 1974, σελ. 280-285 (τὸ ἰταλικὸν κείμενον αὐτόθι, σελ. 124-127).

12. Ἀρχιμανδρίτου Λεωνίδου, Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 23.